

Planlı Davranış Teorisi bağlamında velilerin özel okul tercihlerini etkileyen faktörlerin incelenmesi

87

Kenan Kurada & Ali Özdemir

Özet: Nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılarak yürütülen bu araştırmanın amacı, velilerin özel okul tercihlerini etkileyen faktörleri Planlı Davranış Teorisi bağlamında incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ilinde bulunan özel okullarda 2021-2022 öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerin velilerinden, çalışmaya katılmaya gönüllü 54 veli oluşturmaktadır. Katılımcılar maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiş, çalışma grubundaki katılımcı sayısı belirlenirken ise doygunluk ilkesi de dikkate alınmıştır. Yapılan analizler sonrasında velinin çocuğunu özel okula gönderme kararı vermesinde en çok etkili olan faktörlerin önem sırasına göre Davranışa Yönelik Tutum boyutunda kaliteli eğitim, düşük sınıf mevcudu, öğrenciye yakın ilgi, yabancı dil eğitimi, güvenlik, öğretmen kalitesi, temizlik ve merkezi sınavlarda gösterilen başarı; Özne Norm boyutunda velinin arkadaş çevresi, Algılanan Davranışsal Kontrol boyutunda ekonomik zorluklar, okulun uygun maliyeti ve okula ulaşım kolaylığı olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Planlı Davranış Teorisi, veli, özel okul, özel okul tercihi, özel okul tercihinin etkileyen faktörler.

Başvuru/Submitted
21 Ara/Dec 2022

Kabul/Accepted
25 Ara/Dec 2022

Yayın/Published
30 Oca/Jan 2023

Makale Türü
Araştırma /
Research

Investigation of factors affecting parents' private school choice in the context of Planned Behavior Theory

Abstract: The aim of this research, which was carried out using qualitative research methods and techniques, is to study the factors that impress parents' private school selections in the scope of the Planned Behavior Theory. The study group of the research consists of 54 parents who participated in the study as a volunteer, among the parents of the students having education in private schools in the city of İstanbul in the 2021-2022 academic year. The participants were determined using maximum variation sampling, and the saturation principle was taken into account for determining the number of participants in the study group. At the end of the analysis made, the followings according to the order of importance of the factors that are most effective in the parent's decision to get an education for their child from a private school have been reached. The education quality, low-class size, close attention to the student, foreign language education, safety, teacher quality, hygiene/cleaning, and success in central exams are in the scope of the Attitude Towards Behavior dimension. The parent's circle of friends in the scope of the Subjective Norm dimension, the economic difficulties, the affordable cost of the school, and the ease of access to the school in the scope of the Perceived Behavioral Control dimension.

Keywords: Planned Behavior Theory, parent, private school, private school choice, factors affecting the choice of private school.

Okul Yönetimi
School
Administration
Journal
2022, 2/2, 87-105.

Kurada, K.&
Özdemir, A.(2022)
Planlı Davranış
Teorisi bağlamında
velilerin özel
okul tercihlerini
etkileyen faktörlerin
incelenmesi, *Okul
Yönetimi* 2(2), 87-105

Öncü Okul
Yöneticileri Derneği
2718-0808

Bu makale Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü öğrencisi olan 1. yazarın hazırlamakta olduğu doktora tezinden üretilmiştir.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi, İstanbul, Türkiye ORCID: 0000-0002-0418-8819

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul, Türkiye ORCID: 0000-0001-6089-1966

Sorumlu Yazar

Kenan Kurada

kenankurada@hotmail.com

SAJ

Giriş

Özel okulların önemli bir sektör haline dönüşmüş olması, velilerin özel okul tercihlerini etkileyen faktörlerin bilinmesini özellikle özel okullar açısından önemli hale getirmektedir (Nartgün ve Kaya, 2016). Çünkü velilerin özel okul tercihlerini etkileyen faktörlerin bilinmesi, hem özel okulların kendilerini yeniden düzenleyerek geliştirmeleri açısından hem de veli beklentilerinin karşılanması açısından önemlidir. Buna karşın Türkiye’de velilerin özel okul tercihlerini etkileyen faktörleri ele alan çalışma sayısının (Gülünay 2022; Özdemir ve Şallı 2022; Karakurt, 2021; Altun-Aslan, 2020; Durmaz, Karadeniz-Akdoğan ve Demir 2019; Pulat, 2019; Önsal-Kuyumcu, 2019; Uysal, 2017; Yüzüak-Özdemir, 2016; Mermertaş, 2014; Çelikten, 2010; Parlar, 2006; Hesapçıoğlu ve Nohutçu, 1999) oldukça sınırlı olduğu, bu çalışmalardan bazılarının ise daha önce yapılmış olan çalışmaları farklı bir il örneği üzerinden ele alarak önceki çalışmayı tekrarlar nitelikte olduğu görülmektedir.

İlgili çalışmalar, araştırmada kullanılan yöntem açısından incelendiğinde ise derinlemesine inceleme yapılmasına olanak sunan nitel yöntemlerin kullanıldığı çalışma sayısının oldukça kısıtlı olduğu; bağlamı açısından değerlendirildiğinde ise bazı çalışmalarda (Altun-Aslan, 2020; Durmaz vd., 2019) konunun sosyoekonomik statü ve kültürel sermaye yatırımı açısından ele alındığı, diğer çalışmalarda ise teorik bağlamın genellikle ihmal edildiği görülmektedir. Türkiye’de velilerin özel okul tercihlerini, konuyu satın alma davranışını kuramsal bir zeminde açıklamaya çalışan Planlı Davranış Teorisi (PDT) gibi bir perspektiften inceleyen çalışmanın ise olmadığı görülmektedir. Velilerin özel okul tercihleri, her ne kadar satın alınan şey eğitim hizmeti olsa da, özünde bir satın alma davranışdır. Dolayısıyla bu davranışın PDT gibi, satın alma davranışını kuramsal zeminde açıklamayı amaçlayan bir yaklaşımla incelenmesi de gerekir.

Bu bağlamda bu araştırma velilerin eğitim hizmeti satın alma davranışlarını, yani velilerin özel okul tercihlerini etkileyen faktörleri PDT bağlamında nitel araştırma yöntem ve tekniklerini kullanarak incelemeyi amaçladığı için özgün ve önemli bir çalışma olarak görülebilir. Bu açıdan çalışmanın hem velinin özel okul tercihinin nedenlerini, hem de velilerin bu süreçteki davranışlarını açıklamayı amaçlayarak literatüre katkı yapması beklenmektedir. Araştırma kapsamında şu alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Toplanan nitel veriler Planlı Davranış Teorisinin üç boyutlu yapısını desteklemekte midir?
2. Velinin çocuklarını özel okula gönderme kararı vermesinde etkili olan faktörler nelerdir?

Planlı Davranış Teorisi

Belirli bir bağlamda gerçekleşen insan davranışlarını tahmin etmek ve açıklamak amacıyla tasarlanmış bir davranış teorisi olan PDT, Ajzen tarafından geliştirilmiştir (Ajzen, 1991, 1987, 1985). Sosyal psikoloji tabanlı bir teori olan PDT, insanın sosyal davranışının karmaşıklığı ile başa çıkmak için yararlı bir kavramsal çerçeve sunabilecek niteliktedir (Ajzen, 1991). Bu özelliğinden dolayı PDT, farklı disiplinlerce belirli bir bağlamda gerçekleşen davranışları tahmin etmek ve davranışsal niyeti açıklamak için yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Küçük, 2011; Cohen ve Hanno, 1993).

PDT göre davranış, birey tarafından gerçekleştirilen belirli bir eylemdir (Ajzen, 1991) ve belirli bir durumda belirli bir hedefe yönelik açık ve gözlemlenebilir tepkidir (Ajzen, 2019). PDT göre davranış, davranışsal niyetin ve algılanan davranışsal kontrolün bir işlevidir (Ajzen, 2019; Ajzen ve Fishbein 1977). PDT, davranışsal niyeti davranışın öncüsü olarak kabul eder (Ajzen, 2019). Davranışsal niyet, bireyin davranışı gerçekleştirmek için ne kadar çaba göstermeyi planladığının, davranışı gerçekleştirmek için ne kadar istekli olduğunun ve davranışı gerçekleştirmeye hazır olup olmadığının göstergesidir (Ajzen, 2019, 1991). Dolayısıyla davranışsal niyetin, bireyin davranışı gerçekleştirme yönündeki güdülenmişlik düzeyini temsil eder (Shukri, Jones ve Conner, 2016). Davranış gerçekleştirmeye yönündeki güdülenmişlik düzeyi ne kadar yüksekse, bireyin o davranışı gerçekleştirme olasılığının o kadar yüksek olması beklenir (Shukri vd., 2016; Ajzen, 1991).

Davranışsal niyet, Davranışa Yönelik Tutum (DYT), Öznel Norm (ÖZN) ve Algılanan Davranışsal Kontrol (ADK) olmak üzere üç alt boyuttan etkilendir (Ajzen, 2019, 1991). DYT, bireyin bir davranışın muhtemel sonuçlarını olumlu veya olumsuz olarak değerlendirme derecesini ifade eder. Bir davranışa yönelik tutumun belirleyicisi ise ilgili davranış çeşitli sonuçlara ve deneyimlere bağlayan erişilebilir davranışsal inançların toplamı tarafından belirlenir. Davranışsal inançlar, davranışın belirli bir sonuç veya deneyim üretmesinin öznel olasılığıdır ve ilgili davranış, beklenen sonuçlarla ve deneyimlerle ilişkilendirir (Ajzen, 2019, 2005, 1991).

Sosyal normlar grubuna dâhil edilebilecek ÖZN, bireyin bir davranış gerçekleştirilip gerçekleştirmeme konusunda algıladığı sosyal baskıyı ifade eder. PDT öznel normları, diğerlerinin (aile, akraba, arkadaş, içinde bulunulan grup, çalışılan kurum vb.) davranışsal niyet üzerinde oluşturduğu davranışsal ve psikolojik yaptırım gücü olarak tanımlar (Ajzen, 2019, 1991). ADK, bireylerin belirli bir davranış gerçekleştirmeye kapasitesine (kaynak, fırsat, destek, yetenek vb.) ilişkin algılarını ifade eder ve ADK'nın öncülleri kontrol inançlarıdır. Kontrol inançları ise belirli bir davranışın sergilenmesini kolaylaştırabilecek veya engelleyebilecek faktörlerin algılanan varlığı ile ilgilidir (Ajzen, 2019, 2012, 1991, 1985). Eğer bireyde bir davranış gerçekleştirmesine olanak sağlayacak imkânların ve fırsatların var olduğu, engellerin ise az olduğu veya olmadığına dair inanç var ise ADK'nın yüksek olması beklenebilir. ADK'nın yüksekliği ile orantılı olarak bireyin davranış gerçekleştirmeye niyetinin yüksek olması ve davranış gerçekleştirmesi beklenebilir (Öztürk, Nart ve Altunışık, 2015; Ajzen, 2006).

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden, durum çalışması desen kullanılmıştır. Durum çalışması araştırma kapsamında incelenen durumu derinlemesine incelemeye olanak sunan yaklaşımdır. Bu yaklaşımda birey, grup, kurum veya ortam incelenecek duruma örnek oluşturabilir. Durum çalışması, nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biridir. Nitel durum çalışmalarının en temel özelliği araştırmacıya kontrol edemediği bir olguyu veya olayı, bir veya birkaç durumu derinlemesine inceleme imkânı vermesidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz Demirel, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu İstanbul ilinde bulunan özel okullarda, 2021-2022 öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerin velilerinden çalışmaya katılmaya gönüllü olan 54 veli oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcı sayısı belirlenirken doygunluk ilkesi dikkate alınmış, aynı zamanda maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır.

Nitel araştırmada çalışma grubunda bulunması gereken katılımcı sayısı araştırmanın amacına ve mevcut kaynaklara göre farklılık gösterebilir. Fakat nitel araştırmalarda katılımcı sayısının yeterliliğine karar verebilmek için faydalanılan bazı ilkeler vardır ve doygunluk bu ilkelerden en yaygın şekilde kullanılanıdır. Doygunluk, yeni bir katılımcıya ulaşmanın ve ondan veri sağlamanın, araştırmaya yeni bir şey katmadığı veya çok az katkıda bulunduğu bilgi fazlalığı noktasına ulaşma durumudur (Yağar ve Dökme 2018; Gentles, Charles, Ploeg ve McKibbin, 2015). Hennink ve Kaiser'e (2022) göre görüşme yönteminin kullanıldığı nitel çalışmalarda 9-17 arası katılımcıda doygunluğa ulaşılmaktadır.

Görüşme yönteminin kullanıldığı nitel araştırmalarda 9-17 arası katılımcıda doygunluğa ulaşılsa da, bu araştırma katılımcılar belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ve nitel araştırmalarda içerik çeşitliliğine ve zenginliğine ulaşmaya olanak sunan (Yıldırım ve Şimşek, 2018) maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Bundan dolayı katılımcılar belirlenirken, hem öğretim kademeleri (okul öncesi, ilkök, ortaokul ve lise) hem de sınıf düzeyleri dikkate alınmış, her kademedan ve her sınıf düzeyinden veliye ulaşılarak maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Katılımcılara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1'de aktarılmıştır.

Tablo 1. *Betimleyici İstatistikler*

Kategorik Değişkenler		Gruplar	N	%
Cinsiyet		Kadın	32	59.26
		Erkek	22	40.74
Eğitim Düzeyi		Lisansüstü	15	27.78
		Lisans	28	51.85
		Lise	10	18.52
		İlköğretim	1	1.85
Öğrencinin Öğrenim Gördüğü Kademeye Göre Velilerin Dağılımı		Okul Öncesi	6	11.11
		İlkokul	23	42.59
		Ortaokul	13	24.08
		Lise	12	22.22
Metrik Değişkenler	Minimum	Maksimum	Ortalama	S. Sapma
Yaş	29	51	41.13	5.25
Ailenin Aylık Geliri	4000	120000	1977451	2028086
Bir Yıllık Okul Ücreti	9000	120000	3082407	1909933

Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış sorularından oluşan form kullanılmıştır. Formda katılımcıların demografik özelliklerini tespit etmek için kullanılan soruların yanı sıra katılımcıların çocuklarını özel okula gönderme kararlarını PDT ve PDT'nin alt boyutları açısından incelemek için kullanılan 7 soru yer almaktadır. Sorular araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Sorular oluşturulurken araştırmanın güvenilirliğini artırmak için, geniş çaplı bir alan yazın taraması (Ajzen, 2019; Shukri vd., 2016; Ajzen, 2012; Küçük, 2011; Ajzen ve Albarracin, 2007; Ajzen, 2006; Ajzen ve Fishbein, 2005; Erten, 2002; Ajzen, 1991; Ajzen ve Madden, 1986; Ajzen 1985; Ajzen ve Fishbein 1977) yapılmıştır. Ayrıca velilerin özel okul tercihlerinde etkili olan faktörleri inceleyen araştırmalarda (Altun-Aslan, 2020; Pulat, 2019; Uysal, 2017; Yüzüak-Özdemir, 2016; Mermertaş, 2014; Çelikten, 2010; Parlar, 2006; Hesapçıoğlu ve Nohutçu, 1999) ulaşılan sonuçlar da dikkate alınmıştır.

Araştırmada kullanılacak soruları hazırlama sürecinde Başkale'ye (2016) göre güvenilirliği artırma yöntemlerinden olan uzman görüşü alma ve pilot çalışma kullanılmıştır. Taslak sorular öncelikle uzman görüşüne sunulmuş, uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenerek 4 kişiden oluşan katılımcı gurubuna uygulanmıştır. Pilot çalışmadan elde edilen bulgular incelenerek farklı sorulara verilen cevaplar arasından örtüşen cevaplar belirlenmiştir. Bu doğrultuda sorular yeniden düzenlenerek uzman görüşüne sunulmuş, uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiş, birinci pilot çalışmadaki katılımcılardan farklı, 4 kişiden oluşan katılımcı gurubuna uygulanmıştır. Uygulamadan elde edilen sonuçlar incelenmiş ve yeniden uzman görüşü alınarak forma son hali verilmiştir. Bu süreçte 3 alan uzmanı, 1 ölçme değerlendirme uzmanı olmak üzere 4 uzmandan görüş alınmıştır.

Veriler 2022 yılı Mart ve Nisan aylarında toplanmıştır. Görüşme öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı ve araştırmadan elde edilecek verilerin hangi amaçla kullanılacağı konusunda bilgi verilmiştir. Çalışmaya katılmaya gönüllü olan velilerle yüz yüze görüşme yapılmıştır. Görüşmeler süreleri 40-70 dakika arasında değişmiştir. Katılımcıların cevapları aslına sadık kalınarak yazıya geçirilmiştir. Daha sonra nitel araştırmaların inandırıcılığını sağlamada en önemli ölçütlerden biri olan katılımcı kontrolünü (Arastaman, Öztürk-Fidan, Fidan, 2018; Başkale, 2016) sağlamak için katılımcıların görüşme metnini incelemesi istenmiştir. Bu aşamada katılımcıların söylemek istedikleri şeylerle yazıya geçirilen sözleri arasında uyumun olup olmadığı belirlenmiş, eklemek veya çıkartmak istedikleri ifadelerin olup olmadığı sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Veriler, araştırmacı tarafından okunmuş, benzer ifadeler gruplandırılarak temalar oluşturulmuştur. Daha sonra belirlenen temaların ortak özellikleri ve katılımcılara sorulan sorular göz önünde bulundurularak katılımcı görüşleri yeniden okunmuş ve tema grupları oluşturulmuştur. Üçüncü aşamada ise oluşturulan bu tema grupları çalışma kapsamında, PDT'nin alt boyutları bakımından yeniden gruplandırılmıştır. Toplanan veriler ile velilerin çocuklarını özel okula gönderme davranışı, PDT'nin alt boyutları dikkate alınarak, içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Analizlerde, nitel veri analizinde araştırmacılara verileri yönetme, kodlama ve analiz etme konusunda yardımcı

olmak üzere tasarlanmış QDA Miner Lite programı kullanılmıştır.

Bulgular

Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci alt problemine (Nitel veriler PDT'nin üç boyutlu yapısını desteklemekte midir?) cevap vermek üzere yapılan analizler sonucunda ulaşılan tema ve alt temalar ile onların ilişkilendirildiği boyutları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2 incelendiğinde görüleceği üzere nitel verilerin analizi sonucunda PDT'nin teorik yapısına ve alt boyutlarına (DYT, ÖZN, ADK) uygun olarak üç boyut oluşmuştur. DYT boyutunun altında 3 ana tema grubu (alt tema) vardır ve bu tema grupları toplam 20 alt temayı içermektedir. ÖZN boyutu 3 ana temayı içermektedir. ADK boyutu altında 2 ana tema grubu vardır ve bu tema grupları 6 temayı içermektedir.

Tablo 2. *Analiz Sonucu Oluşturulan Temalar ve Alt Temalar*

Boyutlar	Tema Grubu (Ana Temalar)	Temalar (Alt Temalar)	f	%
Davranışa Yönelik Tutum	Özel Okula Gönderme Gerekçeleri	Kaliteli Eğitim	41	75.93
		Düşük Sınıf mevcudu	23	42.59
		Öğrenciye Yakın İlgi	16	29.63
		Yabancı Dil Eğitimi	12	22.22
		Güvenlik	11	20.37
		Devlet Okullarının Fiziksel	4	7.41
		Yetersizlikleri	3	5.56
	Hali Hazırda Gönderilen Özel Okulu Tercih Sebepleri	Anne-Babanın Çalışıyor Olması	11	20.37
		Öğretmen Kalitesi	9	16.67
		Temizlik	8	14.81
		Merkezi Sınav Başarısı	4	7.41
		Okulun Fiziksel İmkanları	4	7.41
		Okulun Tanınırlığı	4	7.41
Öznel Norm	Özel Okulun Çocuğa Kazandırması Beklenen Özellikler	İdari Kadronun Yetkinliği	4	7.41
		Değerler Eğitimi	3	5.56
		Kariyer Olasılıklarının Farkına	9	16.67
		Varma	7	12.96
		Başarıya Odaklanma	7	12.96
		Sosyal Bağ Kurma	6	11.11
		Özgüven Sahibi Olma	4	7.41
	Özel Okula Gönderme Kararında Etkisi Olanlar	Eğitimin Önemini Kavrama	4	7.41
		Sorumluluk Bilinci Geliştirme	4	7.41
		Veli Arkadaş Çevresi	9	16.67
Algılanan Davranışsal Kontrol	Özel Okula Gönderme Kararını Zorlaştıran Ursunlar	Aile Bireyleri	5	9.26
		Öğretmenler	4	7.41
		Ekonomik Zorluklar	18	33.33
	Özel Okula Gönderme Kararını Kolaylaştıran Ursunlar	Çevrenin Negatif Tutumu	6	11.11
		Eşler Arası Görüş Ayrılığı	3	5.56
		Veli Arkadaş Çevresi	16	29.63
		Aile Bireyleri	15	27.78
		Öğretmenler	5	9.26

İkinci alt probleme ilişkin bulgular

Verilerin analizi sonucunda ulaşılan tema ve alt temalar ile onların ilişkilendirildiği boyutları Tablo 2’de sunulmuştur. Araştırmanın ikinci alt problemine (Velinin çocuklarını özel okula gönderme kararı vermesinde etkili olan faktörler nelerdir?) cevap vermek için her boyut ve ilgili boyutun altında yer alan tema grupları ve temalar ayrı ayrı ele alınarak katılımcı görüşleri incelenmiştir.

Davranışa yönelik tutum

Çalışma kapsamında incelen DYT boyutu altında üç tema grubu bulunmaktadır. Bunlar; Özel Okula Gönderme Gerekçeleri, Hali Hazırda Gönderilen Özel Okulu Tercih Sebepleri ve Özel Okulun Çocuğa Kazandırması Beklenen Özelliklerdir.

Özel Okula Gönderme Gerekçeleri: Bu tema grubu katılımcıların “Neden çocuğunuzu özel okula gönderme kararı verdiniz, çocuğunuzu özel okula gönderme kararı vermenizde en çok etkili olan faktörler nelerdir? Lütfen açıklayınız.” sorusuna verdikleri cevaplara dayalı olarak oluşturulmuştur.

Katılımcıların cevapları incelendiğinde, katılımcıların çocuğunu özel okula göndermelerinin en önemli gerekçesinin kaliteli eğitim (%75.93) olduğu görülmektedir. Örneğin K8, K9, K11, K14, K16, K19 ve K53’e göre “*özel okullarda eğitim kalitesi daha iyidir ve eğer çocuklarını özel okula gönderirlerse, onların daha kaliteli bir eğitim almalarını sağlamış olurlar.*” Kaliteli eğitim teması altında öğretim programı ve öğretmen yeterlikleri gibi konular yanı sıra devlet okulları hakkındaki olumsuz görüşleri de yer almaktadır ve katılımcıların özel okulları tercih etmesinde devlet okulları hakkındaki kanaatlerin de önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Örneğin K8, devlet okullarında “eğitim eşitsizliği” olduğunu; K38, “devlet okullarında iyi bir eğitim verilmediğini”; K54, “devlet okullarında eğitim kalitesinin iyi düzeyde olmadığını” düşünmektedir. K16 bir adım daha ileri giderek “şu anki devlet okullarında eğitim kalitesinin çok düşük olduğunu”; K19 ise devlet okulları eğitim sisteminin “çok kötü” olduğunu dile getirmişlerdir. Daha önce çocuklarını özel okullara gönderen dört veli de (K6, K25, K29 ve K33) bu okullarda eğitim kalitesi istedikleri seviyede olmadığı için çocukların farklı bir özel okula gönderme gereği duymuşlardır. Dolayısıyla eğitimin kalitesi devlet okulu özel okul seçimi yanında, özel okullar arasından hangisinin seçileceğine karar verirken de önemli bir etkidir.

Özel okullardaki düşük sınıf mevcudu da özel okul tercihinde rol oynayan ve katılımcıların %40’ından fazlası tarafından dile getirilen bir sebeptir. Kalabalık sınıflarda çocukların mutsuz olduğu (K15), kalabalık devlet okullarında öğrencilere daha az ilgi gösterildiği (K18), içine kapanık çocukların daha fazla sorun yaşadığı (K25) gibi konuların belirtilmesinin yanında K43’ün ifadesiyle öğrencilerin “sınıf mevcutlarının azlığı sayesinde herhangi bir konuda başarı göstermesi ve severek yapması daha kaçınılmazdır.” K19’un “Devlet okulundaki küçük bir sınıfta 55 sınıf mevcudu içerisinde çocuğum endişe ve korkuya kapıldı. Psikolojik olarak etkilendi.” ifadesi de bu durumu destekler niteliktedir. K42’ye göre ise özel okulların sınıf mevcutlarının devlet okullarınınkinden daha düşük olmasının bir sonucu olarak, özel okullarda öğrenciye daha fazla ilgi gösterilmektedir ve öğrenci başarısı da daha yüksek olmaktadır.

Katılımcıların en fazla gündeme getirdiği özel okula gönderme gerekçelerinden biri de özel okullarda öğrenciye yakın ilgi gösterilmesidir. Örneğin K33, “Çocuklarım bu okulda çok mutlu, aile gibi, kendi evimmiş gibi çocuklarımla ilgilenilmesi” sözleriyle bu konuya dikkat çekmektedir. K35 devlet okullarında öğrencilerle yeterince ilgilenilmediğini iddia etmektedir. Özel okul tercihinde ilginin önemine vurgu yapan K47, “ilgi gösterilen öğrencinin derse odaklanması ve sosyal yönden desteklenmesi, kişisel sorunlarının öğretmen ve rehber öğretmen gözetimi altında daha kolay çözülebileceğine” inanmaktadır. K52’de özel okullarda çocuklarla birebir temas kurulup onlarla yakından ilgilenildiğini gözlemlemektedir. Öğrenciye yakın ilgi teması özel okullar arasında tercih yapılırken de bazı velilerce dikkate alınan konular arasındadır.

Özel okula gönderme nedenlerinde öne çıkan diğer bir unsur da yabancı dil eğitimidir. Örneğin K54 “Okulda haftada 10 saat İngilizce dersi var ve konuşma eğitimi veren İngilizce öğretmeninin ana dili İngilizce. Çocuğum konuşma eğitimi veren İngilizce öğretmeni ile haftada en az bir kez telefonda veya yüz yüze İngilizce konuşma olanağına sahip yani çocuğumun bu okulda yabancı dil konusunda iyi bir eğitim aldığını düşünüyorum.” ifadesiyle bu noktaya özellikle dikkat çekmektedir. Benzer biçimde, K53 de özel okullar arasında tercihte bulunurken dil pasaportu veren ve yabancı dil öğretimine diğer okullardan daha fazla önem veren bir okulu tercih ettiğini söylemektedir. Yabancı dil eğitiminin yanı sıra, bazı özel okulda birden fazla yabancı dil öğrenme fırsatı olduğu konusuna değinenler olmuştur (K28, K40, K43). İkinci yabancı dile eğitime değinen bu velilerin özel okullar arasından birini tercih etmede, bu olanağı da dikkate aldıkları görülmektedir. Dolayısıyla, her ne kadar özel okul tercihi ile ilgili hem genel hem de özel anlamda sorular yöneltilmiş olsa da özel okula gönderme öncelikleri arasında yabancı dil eğitiminin önemli bir yer tuttuğu; özel okullar arasında hangisinin seçileceğine karar verilirken de bazı velilerin bu durumu göz önüne aldıkları söylenebilir.

Katılımcıların önemli bir bölümü (yaklaşık %20’si) özel okullarda güvenlik önlemlerinin devlet okullarına göre daha fazla olduğu kanaatinde dirler. Örneğin K1, “çocuğunun güvenliği için özel okulun daha uygun olduğu”, K4 ise “özel okulların daha güvenli bir çevre sağladığı” düşüncesindedir. K30 ise özellikle çalışan anne-babaların çocuklarının tüm gün güvende olmasının, özel okulda okumaları nedeniyle daha kolay olacağını düşünmektedir.

Velilerin devlet okulu yerine özel okul tercih etmelerinde öne çıkan son iki nokta da devlet okullarının fiziksel imkânlarının yetersizlikleri ve anne-babanın çalışıyor olmasıdır. Katılımcıların yaklaşık %10’unun devlet okullarındaki fiziksel sorunlar, okulun öğretim yılı içerisinde tadilata girmesi ve devlet okullarının fiziksel açıdan yeterli donanımına sahip olmaması gibi nedenlerle çocuklarını özel okula gönderdiğini ifade etmektedir. Üç katılımcının (K33, K46 ve K47) ise bir işte çalışıyor olmaları ve devlet okullarının çalışma saatlerinin kendi mesai saatleriyle uyumlu olmaması nedeniyle çocuklarını özel okula gönderdikleri belirlenmiştir.

Hali Hazırda Gönderilen Özel Okulu Tercih Sebepleri: Velilerin farklı alternatifler arasından çocuklarını gönderdikleri özel okulu seçme nedenleri araştırmada DYT boyutu çerçevesinde değerlendirilen ikinci tema grubudur. Bu tema grubu katılımcıların “Neden başka bir özel okulu değil de çocuğunuzun şu an öğrenim gördüğü özel okulu tercih ettiniz? Lütfen sizin için en önemli

olandan başlayarak sıralayınız.” sorusuna verdikleri cevaplara dayalı olarak oluşturulmuştur.

Bu grup içinde en çok öne çıkan ve 11 katılımcı (%20.37) tarafından gündeme getirilen tema öğretmen kalitesidir. İlk tema grubunda yer alan eğitimin kalitesi teması ile yakından ilgili olmakla birlikte katılımcıların genel olarak özel okullardaki eğitimin kalitesinin devlet okullarındakinden daha iyi olduğunu düşünmeleri yanında, özel okullar arasında seçim yaparken de önemli bir bölümünün çocuklarına öğretmenlik yapacak bireyler hakkında edindikleri kanaatlerin rol oynadığı görülmektedir. Örneğin K1, K4 ve K10 kısaca “öğretmen kalitesinin yüksek olması” nedeniyle o okulu seçtiklerini ifade etmişlerdir. K22’nin “istediğimiz öğretmen o okulda”, K34’ün, “okulda tanıdığım en az 8-9 öğretmen var ve bu öğretmenler çok iyi” demesi, bazı velilerin okul kadrosu hakkında önceden bilgi edindiklerini ve tercihlerini buna göre belirlediklerini göstermektedir. Ayrıca, K4 ve K10 çocuklarını daha önce farklı bir özel okula gönderirlerken, öğretmen kalitesinin beklentilerini karşılaması nedeniyle okul değiştirdiklerini ifade etmektedirler. Bu durum öğretmen kalitesinin özel okullar arasından birinin diğerine tercih edilmesinde önemli bir faktör olduğu göstermektedir.

Okul tercihinde rol oynayan etkenler arasında ikinci sırada gelen tema temizlik temasıdır. K19, Devlet okulları çok kalabalık, hijyen kurallarına uyulmadığı ve eğitimi yetersiz olduğundan dolayı çocuğunu özellikle şu anki okuluna gönderdiğini; K43, çocuğunun gittiği okulda temizlik ve düzenin esas olduğunu; benzer biçimde K54’de “oldukça temiz bir okul olmasının” hali hazırdaki okulu seçmesinde önemli rol oynadığını vurgulamaktadır. Covid 2019 pandemisi sonrasında sağlık için hijyen ve temizliğin kamuoyu gündeminde sıkça yer alması bu temanın ortaya çıkmasında etkili olabilir. Çünkü K22, K23 ve K32 temizlik faktörüne değinmekle birlikte, pandemi sürecinde özel okul ortamının daha sağlıklı olacağına inandıklarını ifade etmişlerdir.

Hali hazırdaki özel okulun seçilmiş olmasında en çok dile getirilen faktörlerden biri de okulun merkezi sınavlardaki başarısıdır (LGS ve/veya YGS). Eğitimin kalitesi teması her sınıf düzeyinde öğrencisi olan velilerce öne çıkarılan bir faktördür. Fakat çocuğu 7, 8, 11 ve 12. sınıflarda okuyan velilerin bir kısmının (katılımcıların yaklaşık %10’u) merkezi sınav başarısı konusuna özellikle değindiği görülmektedir. Çocuğu 7. sınıfta öğrencisi olan K13, “okulun LGS başarısının yüksek olması” nedeniyle tercihini şu anki okuldan yana kullandığını ifade etmektedir. K53 ise çocuğunu hali hazırda devam ettiği okulu tercih nedeninin, “Çocuğum 8. sınıf öğrencisi olduğu için bu yıl merkezi sınavlara hazırlanacak. Bundan dolayı özellikle dersane tecrübesi olan bu özel okulu tercih ettim.” şeklinde açıklamıştır. K54 ise “Okulun daha önceki yıllarda merkezi sınavlarda sağladığı başarının oldukça iyi olduğunu” bildiği için bu okulu tercih ettiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda özellikle çocuğu merkezi sınavlara hazırlanan velilerin (7, 8, 11 ve 12. sınıflar) hem özel okul tercihinde, hem de özel okullarından birini diğerine tercihinde, okulun merkezi sınavlarda sağlamış olduğu başarının önemli bir belirleyici olduğu söylenebilir.

Yukarıda aktarılan faktörlerin dışında okulun fiziksel imkânları (%7.41), okulun tanınırlığı (%7.41), ve idari kadronun yetkinliği (%7.41) faktörlerinin de katılımcıların özel okul tercihinde etkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda K33 okulun estetik açıdan güzelliğinin önemini vurgularken, K4 otelcilik

Kurada &
Özdemir

*Planlı Davranış
Teorisi bağlamında
velilerin özel okul
terchilerini etkileyen
faktörlerin incelenmesi*

hizmetlerinin (yatılılık imkânı), K43 ve K54 ise okulun materyal ve donanım olarak güçlü olmasının kendileri için önemli olduğunu aktarmaktadır. Okulun kurumsal olarak farklı şehirlerde şubelerinin olması (K4), uzun zamandan beri faaliyette olması (K51) gibi nedenler de okulun tanınırlığı kapsamında tercih edilmede göz önünde bulundurulmuş noktalar. İdari kadronun veli ile görüşmesindeki ikna kabiliyeti ve oluşturduğu olumlu kanaat ile velilerle “aynı dili konuşabilmesi” (K43) okul tercihinde dikkate alındığı belirtilen faktörlerdendir.

Hali hazırdaki okul tercihinin etkileyen faktörlerden sonuncusu katılımcıların %5.56’sı tarafından gündeme değerler eğitimi temasıyla ifade edilebilir. K07 yaşadığı çevrede bulunan devlet okullarına göre değerlere daha fazla önem verdiği ve “ahlaki olarak düzgün bir ortamı olduğunu” düşünmesinin, şu an çocuğunun devam ettiği özel okul tercihinde rol oynadığını ifade etmektedir. K21’e göre eğitim “sadece sayısal sözel derslerden ibaret değildir. Çocuğun bir yemekhanede bahçede de nasıl davranacağını bilmesi de eğitimidir” ve tercih ettiği okul bu eğitimi vermektedir.

Özel Okulun Çocuğa Kazandırması Beklenen Özellikler: DYT boyutu altında değerlendirilen son tema grubu velilerin, özel okulun çocuklarına kazandırmasını bekledikleri özellikleri içermektedir. Bu tema grubu katılımcıların “Çocuğunuzun özel okulda eğitim almasının, onun eğitimin önemine ilişkin bakış açısını olumlu yönde etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyor musunuz? Lütfen açıklayınız.” ve “Çocuğunuzun özel okulda eğitim almasının onun gelecekle ilgili beklenti ve planlarını nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz? Neden?” sorularına verdikleri cevaplara dayalı olarak oluşturulmuştur.

Bu kapsamda ele alınan ve önce çıkan (%16.67) ilk tema kariyer olasılıklarının farkına varma temasıdır. Kariyer farkındalığı konusunu gündeme getiren dokuz katılımcıdan biri (K13) özel okulda eğitim görmesinin “Çocuğumun yapmak isteyebileceği meslek seçeneklerinin farkına varmasına olanak sağlamıştır.” derken, K52 ise çocuğunun özel okulda “almış olduğu eğitim ile kişiliğine uygun daha doğru mesleğe yönelmesini” beklemektedir. K15, K22, K30 ve K54 çocukları ilkokul ya da ortaokulda okuyan velilerdir. Bu veliler ise özel okulda eğitim görmesinin, gelecekte çocuklarında kariyer olasılıkları konusunda farkındalık sağlamasını beklemektedirler.

Başarıya odaklanma (%12.96) ve sosyal bağlar geliştirme (%12.96) ise yedişer katılımcı tarafından öne çıkarılan beklentilerdir. K5 ve K54 gibi bazı veliler özel okulda okumanın merkezi sınavlardaki başarıya katkı sağlayacağını düşünürken K11, K28 K30 ve K44 özel okulda okumanın öğrencinin hayattaki hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırmasını beklemektedirler. Sosyal bağların kuvvetlendirilmesini önemseyen K2 için özel okulda okuyan çocuğunun “sosyal çevresinin de ona göre şekillenip ilerde arkadaşlarıyla dayanışma içerisinde” olması önemlidir. K3 çocuğunun özel okulda kültürlü ve ufku geniş bir çevre edinmesini beklemektedir. K21 ise özel okul ortamının çocuğunun kendi aile yapılarına uyan, kendi ile aynı sosyal statüye sahip insanlarla bir arada olmasına yardım etmesini ummaktadır. Bu bağlamda özel okulların sunduğu sosyal ortamın ve arkadaş çevresinin, çocuğun daha sonraki hayatına bir yatırım olarak algılandığı söylenebilir.

Katılımcıların %11.11'i çocuklarının özel okulda okumasının, onların özgüven sahibi olmalarında olumlu etkisinin olmasını beklemektedirler. Örneğin K20 çocuğu için “Başarıyla tanıştı, daha özgüvenli oldu. Eğer devlet okulunda kalsaydı içine kapanacaktı. Bu durum derslerini de etkileyecekti.” diyerek bu duruma dikkat çekmektedir. K25 ise çocuğunun özgüven sahibi olmasını sınıf mevcudunun azlığıyla ilişkilendirmektedir. Bu katılımcıya göre çocuğu zaten içine kapanık bir çocuktur ve devlet okulunda kalabalık bir sınıfta öğrenim görmesi durumunda daha fazla içine kapanacaktır. K21’e göre “Devlet okullarında sınıf mevcutları fazla olduğu için herkese söz hakkı gelmiyor ve (öğrenciler) kendini ifade edemiyor. (özel okulda okumanın) kendini ifade edebilme açısından etkili olduğunu düşünüyoruz.” ifadeleri ile K25 ile aynı noktaya dikkat çekmektedir.

Dörder katılımcı ise (%7.41) özel okulda okuyan öğrencilerin eğitimin önemini kavrama ve sorumluluk bilinci geliştirme konularında, devlet okulunda okuyan öğrencilere kıyasla daha fazla gelişim göstermesini beklenmektedir. K1’in bakış açısıyla öğretmenlerinin ilgili olmasının yanı sıra velilerin ve öğrencilerin genel olarak eğitim konusunda hassas olmasının bir sonucu olarak öğrenciler eğitimin insan hayatındaki önemini daha kolay anlayacaklardır. K2 farkındalığın, öğrencinin kendisindeki olumlu değişimi fark etmesiyle artacağına inanmaktadır. Öte yandan K53, çocuğunun “özel okul imkânlarını görmüş ve kullanmış” olmasının; K54 ise buna paralel bir ifadeyle “iyi bir okulun olanaklarını deneyimlemiş olmanın” öğrencide eğitimin önemine ilişkin bakış açısının gelişmesine katkı sağlamasını beklemektedir.

Öznel norm

Çalışma kapsamında incelenen ÖZN boyutu altında tek tema grubu bulunmaktadır ve bu tema grubu özel okula gönderme kararında etkisi olanlar şeklinde adlandırılmıştır. Bu tema grubu katılımcıların “Çocuğunuzu özel okula gönderme kararı almanızda çevreniz (aile, akraba, arkadaş, komşu vb.) etkili oldu mu? Oldu ise kimin nasıl bir etkisi oldu?” sorusuna verdikleri cevaplara dayalı olarak oluşturulmuştur. 9 katılımcı (%16.67) veli arkadaş çevresinin (daha önce özel okulda öğrencisi olan diğer velilerin) ve 5 katılımcı (%9.26) eş dışındaki aile bireylerinin kendilerinin özel okul tercihi üzerinde etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. 4 katılımcı da (%7.41) öğrencinin hali hazırda öğretmeni(ler)inin ya da daha önceden tanıdığı başka bir öğretmenin verdiği tavsiyelerin etki ettiğini belirtmişlerdir.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde K2 sosyal çevrenin telkinlerinin, K8 öğretmenlerinin, K11 arkadaşlarının ve aile çevresinin ayrıca bu konudaki geçmiş tecrübelerinin bu kararı vermesinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. K13 ise “aile ve akraba çevresinin özel okulda öğrenim görmesinin çocuğun başarısına önemli katkılar sağlayacağı, gireceğe sınavlarda daha başarılı olacağı ve daha iyi okullarda eğitim almasına katkı sağlayacağı” yönündeki telkinlerinden etkilendiğini ifade etmiştir. K51 ise özel okul kararı verdiği süreçte komşusunun okulun iyi olduğu yönündeki söylemlerinden etkilendiğini ifade etmiştir. K53’ün bu soruya “Bir önceki yıl eşimin arkadaşının çocuğu bu okula gitti ve sınavlarda başarılı oldu. Onun okul hakkındaki olumlu yaklaşımı ve önerileri özellikle bu okulu tercih etmemde etkili oldu.” cevabını vermişti. Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların çoğunun kendi başlarına veya aileleri ile birlikte bu kararı verdikleri görülmektedir. Örneğin

K4, K9 ve K16 bu soruya doğrudan “Olmadı”, K6, K10, K12 ve K21 “Hayır”, K3 ve K14 ise “Ailecek karar verdik./Eşimle karar verdik” cevabını vermiştir. K7 ise bu soruya “Kararı almamda kimsenin doğrudan etkisi olmadı. Ama okulda arkadaşımın çalışıyor olması okulu tanımamı sağladı.” cevabını vermiştir.

Algılanan davranışsal kontrol

ADK boyutu altında iki tema grubu bulunmaktadır: Özel okula gönderme kararını zorlaştırıcı ve kolaylaştırıcı unsurlar.

Özel Okula Gönderme Kararını Zorlaştırıcı Unsurlar: Bu tema grubu katılımcıların “Çocuğunuzu özel okula gönderme kararı verdiğiniz süreçte, ne tür engellerle karşılaştınız? Hangi zorluklarla başa çıkmak zorunda kaldınız?” sorusuna verdikleri cevaplara dayalı olarak oluşturulmuştur.

Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde bu tema grubunda önce çıkan temanın ekonomik zorluklar (%33.33) olduğu görülmektedir. Bu da ekonomik zorlukların önemli bir engelleyici unsur olduğunu ve bu engelleyicinin katılımcıların üçte birinin (18 katılımcı) çocuğunu özel okula gönderme davranışı üzerinde kontrol etkisinin olduğunu göstermektedir. Örneğin K8, “Özel okul fiyatları oldukça yüksek olduğu için maddi açıdan endişemiz oldu.”, K13 ise “Maddi olarak yeni bir yükün altına girmek bizi zorlayan diğer bir konu olmuştur.” ifadeleri ile parasal anlamda yaşadıkları problemleri dile getirmişlerdir. K31 ise bu süreçte kendilerini zorlayan tek unsurun “okul fiyatlarının çok olması” olduğunu ifade etmiştir. K30 ve K40 ise ekonomik yönden yaşadıkları sorunlar nedeniyle çocuklarını gönderdikleri özel okuldan alarak daha düşük maliyetli başka bir özel okula kaydetmek zorunda kaldıklarını vurgulamaktadırlar.

Engelleyici unsurlar arasında dile getirilen ve katılımcı sayısı bakımından (6 katılımcı) ikinci sırada yer alan tema ise çevrenin negatif tutumu temasıdır. Veliler, özel okullar hakkında çevreden gelen negatif görüşlerin spesifik olarak kimlerden geldiğini belirtmemektedirler. Örneğin K22 ve K49 bazılarının öğrenciyi özel okula göndermeye gerek olmadığını, özel okullar yerine takviye edici kursların daha faydalı olacağını ya da “okuyacak çocuğun her yerde okuyacağını” ve bu nedenle de özel okulların gereksiz olduğunu savunduğunu belirtmiş ve çevresindeki bu tarz negatif tutumların kendisi açısından aşılması gereken bir engelleyici olduğunu ifade etmiştir. K11 özel okullar hakkındaki bu tür olumsuz söylemlerin özel okullara olan güveni düşürdüğünü, K44 ise “çevrenin olumsuz yorumlarıyla başa çıkmakta güçlük çektiğini” dile getirmiştir.

Engelleyici unsurlar arasında dile getirilen ve katılımcı sayısı bakımından (3 katılımcı) üçüncü sırada (%5.56) yer alan tema ise eşler arası görüş ayrılığı temasıdır. Araştırma kapsamında görüşleri incelenen katılımcıların önemli bir kısmı, çocuklarını özel okula gönderme kararı verdikleri süreçte bu karar üzerinde kimsenin etkisinin olmadığını ve bu kararı eşleri ile birlikte veya ailece verdiklerini ifade etmişlerdir. Ancak eşlerden birinin özel okula karşı negatif tutuma sahip olmasının eşler arası görüş ayrılığına neden olduğu ve bu karar üzerinde engelleyici bir unsur olduğu da görülmektedir. Örneğin K7 bu durumu “Tek engelim eşimdi. Çocuğun başarısı üzerinde, özel okul ya da devlet okulunda okumakla belirgin bir farkın olmayacağını bu sebeple özel okula ekstra bir ücret vermenin anlamsız olduğunu düşünüyordu.” şeklinde ifade etmiştir. K43 ise “...biz-kendimiz- eşimle, değil özel okul, normal okula

gönderirken zaten zorluk yaşadık. Çok cebelleştik... bizim kendimiz tek engeldik ve biz bizi aştıysak diğer her şey basit geliyor.” ifadeleri ile eşler arası görüş ayrılığının davranış üzerindeki kontrol etkisinin ciddiyetini gözler önüne sermektedir.

Özel Okula Gönderme Kararını Kolaylaştırıcı Unsurlar: Bu tema grubu katılımcıların “Çocuğunuzu özel okula gönderme kararı verdiğiniz süreçte, ne tür etkenler/faktörler bu kararı vermenizi kolaylaştırdı?” sorusuna verdikleri cevaplara dayalı olarak oluşturulmuştur.

Bu grup içinde en çok veli tarafından (%29.63) dile getirilen tema okulun uygun maliyeti temasıdır. Örneğin K6, K7, K11 ve K24 okulun “fiyatının uygunluğunun” K13 ise okulun fiyatının uygunluğunu yanı sıra sağladığı “ödeme kolaylığının” özel okul tercihlerini kolaylaştırıcı bir unsur olduğunu ifade etmiştir. K17 ise özel okul kararı verdikleri süreçte en önemli engelleyicini maddi zorluklar olduğunu ifade etmiş ve bu zorluğu aşmalarında devletin bir dönem özel okullara giden öğrencilere sağladığı “eğitim desteği” olanağının önemli bir kolaylaştırıcı olduğunu ifade etmiştir. Hem bu temadan elde edilen bulgular hem de özel okula gönderme kararını engelleyici unsurlar tema grubu altında yer alan ekonomik zorluklar teması altında katılımcıların %33.33’ünün bulunduğu göz önüne alındığında ise ekonomik gücün velilerin özel okul tercihindeki en önemli unsurlar arasında olduğunu teyit etmektedir.

Özel okula gönderme kararını kolaylaştıran unsurlardan ikincisi okula ulaşım kolaylığı (%27.78) temasıdır. Okul ile ev arasındaki mesafenin kısa olması öğrencilerin okula gidiş-gelişlerde harcayacakları zamandan tasarruf etmelerini sağlar. Bu nedenle katılımcıların okul ile ev arasındaki mesafeyi önemsedikleri ve bu faktör özellikle şuan çocuğun gittiği özel okulun tercih edilmesinde etkili olduğu söylenebilir. Örneğin K6 ve K7’ye göre “okulun eve yakın olması” onların çocuklarını özel okula gönderme kararını kolaylaştıran bir unsurdur. K27 ve K42 açısından ise okulun “işyerine yakın olması” çocuğunu özel okula gönderme kararını kolaylaştıran etkidir. Fakat katılımcıların ifadeleri incelendiğinde ulaşım kolaylığının özel okul tercihinde asıl sebep olmadığı, sadece bu kararı kolaylaştırıcı bir faktör olarak değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

Özel okuldan burs kazanma ise 5 katılımcının (%9.26) özel okula gönderme kararını kolaylaştıran unsurdur. Örneğin K3 için çocuğunun “belirli bir oranda burs kazanması” özel okul tercihini kolaylaştıran bir unsurdur. K13’ün bu kolaylaştırıcıya yönelik ifadesi ise “Çocuğumun kazandığı burs ödemede kolaylık sağlaması.” şeklindedir. K15’de çocuğunu burs kazanmasının ekonomik anlamda kolaylık sağladığını ifade etmektedir. Burs kazanmanın özel okula göndermeyi kolaylaştırdığını söyleyen diğer velilerin ifadeleri de dikkate alındığında burs kazanmanın özellikle düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerin özel okula gönderme kararını kolaylaştırdığı söylenebilir. Fakat ekonomik olarak güçlü durumda olduğunu ifade eden K53’ün ifadeleri incelendiğinde bu katılımcının “...asıl kolaylaştırıcı olan unsur çocuğun üstün yeteneklerinden dolayı okuldan önemli oranda (%70) burs alması oldu.” ifadesi ile bu kolaylaştırıcının etkisine değindiği görülmektedir. Dolayısı ile bu kolaylaştırıcının ekonomik açıdan güçlü olan velilerin özel okul tercihleri üzerinde de etkisinin olabileceği söylenebilir.

Kurada &
Özdemir

*Planlı Davranış
Teorisi bağlamında
velilerin özel okul
tercihlerini etkileyen
faktörlerin incelenmesi*

Sonuçlar ve Tartışma

100

Araştırmanın birinci alt problemine cevap vermek üzere yapılan analizler sonrasında toplanan nitel verilerin Planlı Davranış Teorisinin üç boyutlu yapısını desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuç velilerin özel okul tercihlerinin nedenlerini açıklamaya odaklanan nitel araştırmaların teorik bağlamını oluşturmak için PDT'nin kullanılabileceğini göstermektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemine cevap vermek üzere yapılan analizler sonrasında, velinin çocuğunu özel okula gönderme kararı vermesinde 29 faktörün etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu faktörlerin 20'si DYT, 3'ü ÖZN, 6'sı ADK alt boyutu altında yer almaktadır. DYT alt boyutu velinin özel okulu tercih etme kararını etkileyen tutumlara ve davranışsal inançlara odaklanmaktadır. Bu alt boyutta ele alınan faktörler incelendiğinde özellikle eğitim kalitesinin, bunun yanı sıra önem sırasına göre düşük sınıf mevcudu, öğrenciye yakın ilgi, yabancı dil eğitimi, güvenlik, öğretmen kalitesi, temizlik ve merkezi sınavlarda gösterilen başarı faktörlerinin velinin özel okul tercihinin etkileyen en önemli faktörler olduğu görülmektedir.

Özdemir ve Şallı (2022) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre velinin özel okul tercihi üzerinde en çok etkisi olan faktörler yabancı dil eğitimi, personel tutumları, güvenlik ve hijyen; Gülünay (2022) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre ise sınıf mevcudu, öğretmen ve idarecilerle rahatça iletişim kurulabilmesi, güvenlik, temizlik, okul personelinin öğrencilere karşı ilgisi, yabancı dil öğrenme imkânı, kaliteli eğitim ve akademik başarı faktörleridir. Karakurt (2021) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre ise velilerin özel okul tercihleri üzerinde en çok etkisi olan faktörler akademik kadronun niteliği, eğitimde bireysel farklılıkları gözetmesi ve ulusal sınavlardaki başarı sıralamasının iyi olmasıdır.

Ved ve Mpm (2021) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre velinin özel okul tercihi üzerinde en çok etkisi olan faktörler okul ortamı, okulun kalitesi ve eğitim kalitesi; Altun-Aslan (2020) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre yabancı dil eğitimidir. Suppramaniam, Kularajasingam ve Sharmin (2019) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre velinin özel okul tercihi üzerinde etkisi olan en önemli faktör okulun kalitesi; Pulat (2019) tarafından yapılan araştırmada sonuçlarına göre temizlik, merkezi sınav başarısının yüksek olması, yabancı dil eğitiminin kalitesi, güvenlik hizmetlerinin kalitesi, öğretmen-veli iletişiminin kalitesi ve öğretmenlerin tecrübeli olmasıdır. Alsauidi (2016) tarafından yapılan araştırmada sınıf mevcudu, eğitim kalitesi ve öğrenci öğretmen ilişkisi faktörlerinin velinin özel okul tercihinin etkileyen en önemli faktörler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yüzüak-Özdemir (2016) tarafından yapılan araştırmada yabancı dille eğitiminin, Yaacoba Osmanb ve Bachokc (2015) tarafından yapılan araştırmada okul ortamının, okul performans gösterilerinin ve öğretmen kalitesinin; Mermertaş (2014) tarafından yapılan araştırmada eğitimin kalitesinin velinin özel okul tercihinin etkileyen önemli faktörler olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Yukarıda aktarılan araştırmalarda ulaşılan sonuçlar bir bütün olarak ele alındığında, velinin özel okul tercihinin etkileyen faktörlerin önem sıraları değişse de, hem yurt dışında hem de yurt içinde yapılan araştırmalarda ulaşılan sonuçlarla bu araştırmada ulaşılan sonuçların benzerlik gösterdiği

görülmektedir. Dolayısıyla da bu araştırmada ulaşılan sonuçlar ile aktarılan araştırma sonuçlarının birbirini destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra DYT boyutu altında yer alan faktörlerdeki veli memnuniyetinin, velinin çocuğu için özel okuldan eğitim hizmeti satın alma niyetini olumlu yönde etkilemesi beklenebilir.

ÖZN alt boyutu velinin özel okulu tercih etme kararını etkileyen çevresel faktörlere, yani velinin bu kararı üzerinde etkisi olan referans kaynaklarına odaklanmaktadır. Araştırmanın nitel kısmında yapılan analizlerin sonuçları ÖZN alt boyutunda ele alınan faktörler açısından incelendiğinde velinin arkadaş çevresinin, özel okulun yaptığı tanıtımlardan daha etkili olduğu görülmektedir.

Önsal-Kuyumcu (2019) tarafından yapılan araştırmada özel okulların, velilerin tercihleri üzerinde etkili olmak için yaptıkları tanıtım faaliyetlerinde televizyon ve gazete reklamları, afiş, internet reklamları gibi birçok araçtan faydalandığı, fakat özel okulların tanıtım faaliyetlerinin velilerin özel okul tercihleri üzerindeki etkisinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Yüzüak-Özdemir (2016), Çelmeli (2012), Çelikten (2010), Hesapçıoğlu ve Nohutçu (1999) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları da özel okulların yaptığı reklamların velinin özel okul tercihi üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını, buna karşın velilerin okul tercihi yaptıkları süreçte en çok başvurdukları bilgi kaynağının çevre (arkadaş, komşu, özel okulda öğrenim gören veya mezun olmuş öğrenci) faktörü olduğunu göstermektedir. Velinin arkadaş çevresinin, özel okulun yaptığı tanıtımlardan daha etkili olması ve reklam türleri dikkate alındığında ise bu durumun ağızdan ağıza reklam olarak adlandırılan reklam türünün etkisi ile açıklanması mümkündür.

Ağızdan ağıza reklam; ürün, marka veya hizmet hakkında alıcı ve verici arasında gerçekleşen ticari amaç gütmeyen iletişimidir (Arndt, 1967). Tüketici ve potansiyel tüketici arasında gerçekleşen ağızdan ağıza iletişim ürüne, markaya veya hizmete ilişkin bilgilerin ve görüşlerin paylaşılmasını içerir. Günümüzde tüketicilerin sık başvurdukları bir bilgi kaynağı haline gelen bu paylaşımların, potansiyel tüketicilerin satın alma kararları üzerinde güçlü bir etkisi vardır (Çaylak ve Tolon, 2013; Marangoz, 2007). Özellikle kaynak kişinin tanıdık ve güvenilir biri olması, bu etkiyi artırmaktadır (Khraim, 2011) ve araştırma sonuçları tüketicilerin satın alma davranışından önce genellikle yakın çevrelerinden, yani aile bireylerinden ve arkadaşlarından öneriler aldıklarını göstermektedir (Önal, 2016; Öz ve Uyar, 2014; Çaylak ve Tolon, 2013).

Araştırma sonuçları müşteri memnuniyetinin ağızdan ağıza reklamda önemli bir değişken olduğunu ve müşteri memnuniyeti ile hem satın alma davranışını tekrarlama hem de ağızdan ağıza reklam arasında pozitif yönde ilişkinin olduğunu göstermektedir (Dendeş, Aksu-Armağan ve Erincik-Dendeş, 2021; Öz ve Uyar, 2014; Yıldız ve Tehci, 2014). Dolayısıyla özel okuldan aldığı eğitim hizmetinden memnun olan ebeveynlerin eğilimlerinin (davranışsal niyetlerinin) çocuklarının eğitime aynı okulda devam etmesi yönünde olacağını iddia etmektedir. Bunun yanı sıra bu veliler okulu yeni velilere önererek okulu tanıtacak eylemlerde bulunacaklar ve böylece bir bakıma okulun yeni müşterilerin dikkatini çekmesine yardımcı olacaklardır (Li ve Hung, 2009).

ADK alt boyutu, velinin özel okulu tercih etme kararını etkileyen zorlaştıracılara ve kolaylaştırıcılara odaklanmaktadır. Bu alt boyut altında ele alınan faktörler incelendiğinde ekonomik zorlukların zorlaştıracı, okulun uygun maliyetinin ve

okula ulaşım kolaylığının ise kolaylaştırıcı faktörler olarak velinin özel okul tercihi üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Özdemir ve Şallı (2022), Pulat (2019), Suppramaniam ve diğerleri (2019), Yaacoba ve diğerleri (2015) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları okul ücretinin aile bütçesine uygunluğunun ve velilerin gelir düzeyinin; Yaacoba ve diğerleri (2015) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları okula uzaklık faktörünün velinin özel okul kararını etkileyen en önemli faktörlerden olduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla bu araştırmadan elde edilen sonuçların aktarılan araştırmalarda ulaşılan sonuçları ve Aydın'ın (2012), ailelerin, çocuklarının eğitimi ve kariyeri konusunda seçim yapma özgürlüğüne sahip oldukları, ancak bu seçimlerin aslında büyük oranda ekonomik pazarın baskısı altın olduğu yönündeki görüşünü desteklediği söylenebilir.

Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlar PDT'nin, velilerin özel okul tercihinin nedenlerini açıklamak için gerekli olan teorik bağlamı sunabilecek bir yapıya ve yeterliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla velilerin özel okul tercihlerini etkileyen faktörleri incelemeyi amaçlayan çalışmaların niteliğini artırmak için PDT'nin sunduğu teorik bağlamın dikkate alınmasının önemli olduğu söylenebilir.

PDT'nin DYT boyutunda ele alınan faktörler, velinin özel okulu tercih etme kararını etkileyen tutumlara ve davranışsal inançlara odaklanmaktadır. Bu alt boyut altında ele alınan faktörler incelendiğinde özellikle eğitim kalitesi, bunun yanı sıra düşük sınıf mevcudu, öğrenciye yakın ilgi, yabancı dil eğitimi, güvenlik, öğretmen kalitesi, temizlik ve merkezi sınavlarda gösterilen başarı faktörlerinin velinin özel okul tercihinin etkileyen en önemli faktörler olduğu görülmektedir. Özel okulların kendilerini geliştirme süreçlerini bu faktörlere ilişkin alanlar üzerine inşa etmelerinin, onların veli tarafından tercih edilmelerini kolaylaştırabileceği söylenebilir.

PDT'nin ÖZN boyutunda ele alınan faktörler, velinin özel okulu tercih etme kararını etkileyen çevresel faktörlere odaklanmaktadır. Bu alt boyut altında ele alınan faktörler incelendiğinde velinin arkadaş çevresinin, özel okulun yaptığı tanıtımlardan daha etkili olduğunu göstermektedir. Bu durum özel okulların tanıtım stratejilerini gözden geçirimlerinin ve tanıtım stratejilerini mevcut velilerin arkadaş çevreleri üzerine kurmalarının gerekliliğini göstermektedir.

PDT'nin ADK boyutunda ele alınan faktörler, velinin özel okulu tercih etme kararını etkileyen zorlaştırıcılara ve kolaylaştırıcılara odaklanmaktadır. Bu alt boyut altında ele alınan faktörler incelendiğinde ekonomik zorlukların zorlaştırıcı, okulun uygun maliyetinin ve okula ulaşım kolaylığının ise kolaylaştırıcı faktörler olarak velinin özel okul tercihi üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bu unsurları dikkate alarak, burs, veli bütçesine uygun ödeme planı ve servis olanakları üzerine stratejiler geliştirerek, özel okulların veliler tarafından tercih edilme olasılıklarını artıracabilecekleri söylenebilir.

Kaynakça

- Ajzen, I. (1985). From Intentions to Actions: A Theory of Planned Behavior. In J. Kuhl, & J. Beckmann (Eds.), *Action-control: From cognition to behavior* (pp. 1-39). Springer.

- Ajzen, I. (1987). Attitudes, Traits, and Actions: Dispositional Prediction of Behavior in Personality and Social Psychology. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 20, pp. 1-63). Academic Press.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, (50), 179-211.
- Ajzen, I. (2005). *Attitudes, personality and behaviour (Second Edition)*. Open University Press. McGraw Hill.
- Ajzen, I. (2006). Constructing a Theory of Planned Behavior Questionnaire. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/235913732_Constructing_a_Theory_of_Planned_Behavior_Questionnaire.
- Ajzen, I. (2012). The Theory of Planned Behavior. In P. A. M. Lange, A. W. Kruglanski & E. T. Higgins (Eds.), *Handbook of theories of social psychology* (pp. 438-459), Sage.
- Ajzen, I. (2019). Theory of Planned Behavior. Erişim adresi: <https://people.umass.edu/ajzen/index.html>.
- Ajzen, I., & Albarracín, D. (2007). Predicting and Changing Behavior: A Reasoned Actions Approach. In Icek Ajzen, Dolores Albarracín, Robert Hornik (Eds.), *Prediction and change of health behavior: Applying the reasoned action approach* (pp.3-21), Lawrence Erlbaum Associate.
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1977). Attitude-behaviour relations: A theoretical analysis and review of empirical research. *Psychological Bulletin*, 84(5), 888-918.
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (2005). The Influence of Attitudes on Behavior. D. Albarracín, B. T. Johnson, M. P. Zanna (Eds.). *The Handbook of Attitudes* (pp.173-221). Erlbaum.
- Ajzen, I., & Madden, T. J. (1986). Prediction of goal-directed behaviour: Attitudes, intentions, and perceived behavioral control. *Journal of Experimental Social Psychology*, 22(5), 453-474.
- Alsaudi, F. (2016). Reasons influencing selection decision making of parental choice of school. *Journal of Research in Education and Science*, 2(1), 201-211.
- Altun-Aslan, E. (2020). Toplumsal statü ve okul seçimleri: Kültürel sermaye yatırımı olarak özel okullar. *Alternatif Politika*, 12(2), 382-423.
- Arastaman, G., Öztürk-Fidan, İ., & Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenirlik: Kuramsal bir inceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*, 15(1), 37-75.
- Arndt, J. (1967). Role of product-related conversations in the diffusion of a new product. *Journal of Marketing Search*, 4(3), 291-295.
- Aydın, İ. (2012). *Alternatif okullar (4. Baskı)*. PEGEM.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. PEGEM.
- Cohen, J. & Hanno, D. M. (1993). An analysis of underlying constructs affecting the choice of accounting as a major. *Issues in Accounting Education*, 8(2), 219-238.
- Çaylak, P., & Tolon, M. (2013). Ağızdan ağza pazarlama ve tüketicilerin ağızdan ağza pazarlamayı kullanımları üzerine bir araştırma. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(3), 1-30.
- Çelikten, S. B. (2010). Özel okul velilerinin okul tercihlerini etkileyen faktörler. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

- Çelmeli, Ö. (2012). *Tüketicilerin okulöncesi eğitim kurumlarını tercih nedenleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Dendeş, E., Aksu-Armağan, E., & Erincik-Dendeş, A. (2021). Muhasebe Meslek Mensuplarının Hizmet Kalitesi ile Müşteri Memnuniyeti ve Ağzdan Ağıza İletişim İlişkisi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi*, 19(1), 1-24.
- Durmaz, E., Karadeniz-Akdoğan, K., & Demir, E. (2019). Ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumlarını tercih nedenleri ile sosyoekonomik düzeyleri arasındaki ilişki. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 352-379.
- Erten, S. (2002). Planlanmış davranış teorisi ile uygulamalı öğretim metodu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19(2), 217-233.
- Gentles, S. J., Charles, C., Ploeg, J., & McKibbin K. A. (2015). Sampling in qualitative research: Insights from an overview of the methods literature. *The Qualitative Report*, 20(11), 1772-1789.
- Gülünay, S. (2022). *Velilerin özel okul tercih nedenlerinin incelenmesi (Sivas ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Hennink, M., & Kaiser, B. N. (2022). Sample sizes for saturation in qualitative research: A systematic review of empirical tests. *Social Science & Medicine*, 292(114523), 1-10. Erişim adresi: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0277953621008558>
- Hesapçioğlu, M., & Nohutçu, A. (1999). Velilerin özel okul tercihlerini etkileyen faktörler ve özel okulların reklam stratejileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(11), 183-202.
- Karakurt, H. D. (2021). *Velilerin özel okul seçim kriterleri ve bu kriterlerin dayandığı kişisel değerleri: Bir karma yöntem araştırması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Khraim, S. H. (2011). The willingness to generate positive word of mouth marketing: The Case of students in Private Universities in Jordan. *Pertanika Journal of Social Science and Humanities*, 19(2), 273-289.
- Küçük, E. (2011). Planlanmış davranış teorisi çerçevesinde mali müşavir (SMMM) olma niyetinin altında yatan faktörlerin analizi. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 145-162.
- Li, C. K., & Hung, C. H. (2009). Marketing tactics and parents' loyalty: The mediating role of school image. *Journal of Educational Administration*, 47(4), 477-489.
- Marangoz, M. (2007). Ağzdan ağıza iletişimin müşterilerin satın alma davranışlarına etkileri: Cep telefonu pazarına yönelik bir araştırma. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 395-412.
- Mermertaş, M. F. (2014). Özel eğitim kurumlarının tercih nedenleri ile öğrencilerin memnuniyeti arasındaki ilişki: Şırnak örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Ankara.
- Nartgün, Ş., & Kaya, A. (2016). Özel okul velilerinin beklentileri doğrultusunda okul imajı oluşturma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 153-167.
- Önal, S. (2016). *Bir pazarlama stratejisi olarak ağızdan ağıza iletişimin mağaza tercihlerine etkisi: Kayseri ilinde bir uygulama*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Üniversitesi, Nevşehir.
- Önsal-Kuyumcu, Ş. (2019). İstanbul'da özel okulların yürüttüğü halkla ilişkiler çalışmalarının velilerin okul tercihlerine etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Galatasaray Üniversitesi, İstanbul.
- Öz, M., & Uyar, E. (2014). Sağlık hizmetleri pazarlamasında algılanan hizmet kalitesi ve müşteri

memnuniyeti üzerinde ağızdan ağıza pazarlamanın etkisini belirlemeye yönelik bir **araştırma**. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(26), 123-132.

Özdemir, A., & Şallı, D. (2022). Ebeveynlerin özel okul öncesi kurum seçimlerine ilişkin tercihlerinin çok kriterli karar verme yöntemleri ile stratejik analizi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEDF)*, 22(3), 1240-1257.

Öztürk, A., Nart, S., & Altunışık, R. (2015). Tüketicilerin helal tüketim davranışlarının belirleyicileri: Planlı davranış teorisi çerçevesinde bir araştırma. *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies*, 1(2), 141-160.

Parlar, H. (2006). *Velilerin Özel okul tercihlerini etkileyen faktörler ve özel okulların durumu: Kahramanmaraş örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Pulat, A. (2019). İlkokul velilerinin özel okul tercihlerine etki eden faktörlerin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Shukri, M., Jones, F., & Conner, M. (2016). Work factors, work-family conflict, the theory of planned behaviour and healthy intentions: A cross cultural study. *Journal of the International Society for the Investigation of Stress*, 32(5), 559-568.

Supramaniam, S., Kularajasingam, J., & Sharmin, N. (2019). Factors influencing parents decision in selecting private schools in Chittagong city, Bangladesh. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 7(5), 318-330.

Uysal, B. S. (2017). *Velilerin özel okul tercih nedenlerinin incelenmesi (İstanbul örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Ved, A. S., & Mpm, P. K. (2021). The factor impacting parental choice in picking non-public schools for their children. *Education and Urban Society*, 53(7), 761-777.

Yaacoba, N. A., Osmanb, M. M., & Bachokc, S. (2015). An assessment of factors influencing parents' decision making when choosing a private school for their children: A case study of Selangor, Malaysia: For sustainable human capital. *Procedia Environmental Sciences*, (28), 406-417.

Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Yıldız, S., & Tehci, A. (2014). Ağızdan ağıza iletişimde müşteri tatmini ve müşteri sadakati ile mağaza imajı boyutları: Ordu ilinde bir uygulama. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 441-460.

Yüzüak-Özdemir, Z. (2016). *Velilerin özel ilkökul tercihlerinin nedenlerinin değerlendirilmesi: Çanakkale ili örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Kurada &
Özdemir

*Planlı Davranış
Teorisi bağlamında
velilerin özel okul
tercihlerini etkileyen
faktörlerin incelenmesi*

105

SAJ

